

Ljusets fiender

Hinke Bergegren

11 maj 1910

Följande text är Stockholmspolisens rapport från mötet där Hinke Bergegren höll föredraget "Ljusets fiender".

Fredagen den 6 innevarande maj hade redaktören Hinke Bergegren anmält ett offentligt möte klockan 8 e.m. i Folkets Hus A-sal i Stockholm. Vid detta möte hölls af Bergegren ett föredrag om "Ljusets fiender", öfver hvilket föredrag stenografiskt referat härhos bifogas.

Onsdagen den 27 sistlidne april remitterade Kungl. Poliskammaren till Stockholms Rådstufvurätt för ransakning ett mål angående af Hinke Bergegren i Folkets Hus hållet likartadt föredrag öfver ämnet "Kärlek utan barn", hvilket mål denna dag förekommit första gången till handläggning å Rådstufvurätten 3:dje afdelning. Stockholm som ofvan.

Det till fredagen den 6 dennes i Folkets Hus A-sal af "Sällskapet för humanitär barnalstring" utlysta offentliga mötet början kl. 8,10 e.m.

Mötet öppnades af sällskapets ordförande, *fröken Johansson*, som därvid yttrade:

"På sällskapets vägnar skall jag be att få hälsa de närvarande välkomna till detta sällskapets första offentliga möte. Som medlemmarna säkert torde veta, ha vi hållit ett ordinarie sammanträde för endast medlemmar, och detta möte är alltså det första offentliga som sällskapet anordnar.

Vi ha anmodat *herr Hinke Bergegren* att hålla föredrag om "Ljusets fiender", och jag skall härmed be att få öfverlämna ordet till *herr Bergegren*."

Herr Bergegren besteg talarestolen och hälsades därvid af starka applåder. Han började därefter sitt föredrag, hvilket hade följande lydelse:

"Kärlek utan barn" vilja vår stads höga myndigheter icke veta af. Därför, mina damer och herrar, vill jag här i kväll tala om kärlek med polis. Samma myndighet, som reglerat den köpta kärleken, samma myndighet, som älskvärdt nog mot männen se efter, att deras kvinnliga offer äro friska, samma myndighet, som är öfverstepräst för denna kvinno- och sedlighetskränkande barbarism, drager inför rätta en person, som påmint barnaföderskorna om deras ansvar, som ropat ut, att det, som hör till könslifvet, skall bort ur den smuts, dit kärlek med polis för det, och att detta skall hållas högt och fint. Ett åtal i detta fall vill jag icke kalla svineri, ty då skulle ni tro, att jag ville vitsa med det gamla "polis-gris". Det är höjden af löjlighet, att en polisman först förklarar, att föredragen icke strida mot lagen, men att man sedan med vämjelse får läsa, att käringar i byxor och stubb och sedlighetskvinnor ställa till med åtal.

Ja, det är verkligen löjligt. Jag vill emellertid icke tala något ondt om polismästare Tamm, ty han har sina goda sidor, han står ofta med rak rygg mot pressens skull, och denna gång rent af förlåter jag honom, ty det var satans smutsigaste följe, Guds barn, som anföll honom, detta vedervärdiga pack, som tack vare folks tankelättja får spela en domincerande roll i vårt land. Dessa människors ljusskygga syn skall då falla på snart sagdt allting, deras mögliga tankar, deras kaffesump skall hållas för helig. Man tager dem på allvar, fast man ser, hvilka skojare de äro. Vi tala om förskräckelse om den katolska svarta makten, fastän klerikalismen uppträder i vårt land med samma bigotteri, samma högmod, öfversitteri, slughet och tyranni som, ja, ännu värre tyranni än i de katolska länderna, ty katolikerna vilja med sin vidskepelse och sitt bigotteri blott ha makt öfver sina fän, men här hemma vilja de klerikala ha makt och bestämmanderätt öfver oss förnuftiga människor, här vilja de tränga tillbaka våra tankar, vilja släcka hvarje ljusglimt för att i mörkret kunna fortsätta sitt spel och bedrägeri.

Till dessa ordinarie ljusets fiender sälla sig polis, lagstiftare och tidningsmurflar i massa. Det betraktas såsom någonting fint och högt att hålla med vidskepelsens narrar, och på det sättet ha ljusets fiender fått en sådan makt trots civilisationen. Ja, "Ljusets fiender" – jag vill tro, att mer än en af er har läst och känner till Kjellgrens

saga. I alla fall kan det icke skada att erinra om hans kvicka dikt. Den är skriven för mer än 100 år sedan, men den passar alldeles den dag som är.

En klubb är samlad, man sitter i mörkret och diskuterar.
Så ropte en, så ropte flera:
Ljus in!
Ljus kom – en allmän fröjd
Vid denna syn, hvem är ej nöjd
På svart och hvitt att skillnad göra?
Blott här och där en mörksens vän
Gaf ljus och lampor den och den:
Och hvem det var, skall ni få höra,

Den första var en surögd man,
På honom ingen undra kan;
Han hållre ömkas af allt hjärta.
Hur skulle ljussken ha behag
När minsta skymt af himlens dag
Är för hans syn en dödlig smärta?
[Det är Billing].

I samma usla ställning bragt,
En gammal nervsjuk man hörs klaga:
”Vid Gud! Det står ej i min makt
Att detta grymma sken fördraga” -
[Det är Pettersson]

En sömnsjuk man skrek till och spratt
Helt högt från stolen där han satt.
Hans namn var Dummerjöns: Jöns Dummer,
Till kropp och själ, båd dag och natt
Försänkt uti en ständig slummer
Man kan väl tänka, hvilket spratt
För sådant djur att mörkret sakna;
Ty, sen man nu hans lättja ser,
Så skäms det dumma svinet mer
Att ensam sofva bland de vakna
[Det är Svenska Morgonbladet]

”Mig” – hörs en svärmare härnäst -
”Mig skymningen behagar mest”.
[Det är Svenska Dagbladet]
O sälla skymning nöjets dager!
O dunkelhet så ljuf och mild!

När du förskönar hvarje bild
Hvad gör det mig att du bedrager?
I dig min yra fantasi,
Utur förnuftets tyglar fri,
Allt i ett lyckligt kaos blandar;
Igenom dig blir skuggan kropp.
Igenom dig fylls jorden upp
Af gudar, jättar, troll och andar.
Nyss fick jag här en vålnad fatt
Ur Svedenborgska andevärlden:
Men ljuset kom – fördömda spratt!
Dess strålar ie n blink förtärde'n

En utlät sig: "Man vore dum...
(Sen saken kommit har såvida)
Att vilja ljusets gagn bestrida;
Blott, att man hindrar det att sprida
Sitt sken till hela publikum.
[Kunskapen om preventiven kunna få spridas bland öfverklassen, men icke bland underklassen.]

Nu, och på det en dylik fara
Ej i vårt land må äga rum,
Är bäst man lämnar denna vara
Åt mig till monopolium
[Säger kanske Riksdagen.]

Bland några, som i hemlighet,
För skam skull sväljer sin förtret
Var källarmästarn och hans drängar.
[Fredén, Blomqvist m.fl.]

O blygd och hån! - Skrek pastor Fån -
Så groft att gäckas med försynen!

Tänk, att det djärfva stoftets son
Vill midt i natten nyttja synen!
Förgäfves går då solen ner
På Guds befallning upp och ner,
Att dela mänskan ljus och värme!
Hon värma genom brasor gör
Och genom taljljus våga tör
Att själfva dagens strålar härma.
Snart har naturen ingen vrå
Så djup så dold att hitta på,
Dit mänskans öga icke stjäl sig
Hon storm och böljor tygla vet;
Och räds ej i sin gudlöshet
Att hindra åskan slå ihäl sig”.

Här brast församlingen i skratt:
Och pastorn fattade sin hatt,
Svor pest och död mot sina bröder
Då i en hast, vid trummors skräll
Och klockors klang och lurars gnäll
Det ropas: Ell'n är lös på Söder!
Man nämner gata, gränd och hus
Och orsaken till allt - - - ett ljus.

Ett ljus kan förorsaka eldsvåda – alltså skola vi icke ha några ljus: kännedomen om preventivmedel kan föra en erotisk sjukling till öfverdrift – därför bort med preventiven! Men äro ej ljus nödvändiga? Jo, det vet alla människor. Äro preventiv nödvändiga? Ja, det skola alla lära sig att förstå. Det är en för viktig fråga, för att vi någonsin skola låta slå ned oss af motståndet. Tvärtom, motståndet bör egga till ändå kraftigare tag, och vi få aldrig glömma, att motståndet kan vara en god hjälpare. Motståndet gör saken mera känd. Denna fråga debatteras, trots det jag för min del knappast tänkt, att vi skulle få någon diskussion om den, viss som jag är, att alla utom ljusets fiender inse nyttan af åtgärder mot en alltför talrik barnalstring. Vi ha varit sofvande och likgiltiga, debatten skall väcka oss. Men att jag erkänner, att motståndet har stor betydelse, hindras mig icke från att med nöje basa på mörkrets vänner, och det därför att de äro så dumma, då det icke är hyckleri, som besjälar dem. Jag återgår t. ex. till och tar upp deras invändning mot preventiver, att dessa skulle vara orsak till öfverdrift, till ett slamsande hit och dit. ”Säden skall ständigt flöda”, så har en kolportör utlåt sig. ”Fabriksarbeterskorna skola löpa från karl till karl på gatan” har en gammal sedlig tant förklarat. Jag vet icke, om dessa talade af erfarenhet, eller om de endast voro rädda för att våra barn skola uppträda som varmbloediga vildar, men jag vet, att skumrasket, som kringsvept allt könsligt lif, är orsaken till de erotiska öfverdrifter, som varit rådande i vår tid och i förfluten tid. För att motarbeta dessa öfverdrifter är det af vikt att könsfrågan drages fram i dagsljuset. Det sker genom debatter om de preventiva medlens dytta och nödvändighet. De personer, som börjat reflektera öfver det ansvar de påtagit sig i och med fader- och moderskapet, äro redan därmed tillräckligt mogna för att förstå, hurusom öfverdrifter kunna föra till kroppslig svaghet och äfven till intellektuell skada i så måtto, att könsfrågan blir den allt dominerande.

Det är helt enkelt lögn, då man säger, att preventiven skulle förorsaka öfverdrift, och man är medveten om att man ljuger. Men hvarför skria då mörkrets vänner så förskräckligt mot preventiven? Jo, ty i och genom dessas allmänna användande af kvinnan blir hennes ställning helt annan än nu. Vidare kräfver man fortfarande af arbetsklassen att den, som förut är i slafveri, skall skänka landet billiga arbetskrafter och soldater. Den dag kvinnan bestämmer, om det skall bli barn eller ej, då hon kommer att ha det öfvertag som mannen nu har, är

det självklart, att därmed hennes roll blir en helt annan i samhället och i kärleksförhållandet, äfven om detta är en fri förbindelse. Det är man rädd för, ty kvinnan skall hållas i det underdånighetstillstånd, som syndafallet ställt henne i. Att erkänna henne som like, det vilja männen ännu icke gå med på. De vilja icke höra talas om det i trots af att den ekonomiska utvecklingen gjort henne till mannens jämbördiga kamrat. Tvärtom, man beklagar detta och hoppas – O, fåfänga hopp! - att hon skall återeröfras till hemmet och vara mannen underdånig och föda barn. Man tror på det, att hon skall återeröfras till hemmet. Hvarför har kvinnan gått ifrån hemmet? Tänk på öfverklassens kvinnor, tänk på hur de hade det för 50 år sedan, om de icke varit nog lyckliga att bli gifta, utan voro tvungna att anliat en bror eller någon annan släkting för att bli försörjda. Tro ni, mina damer och herrar, att de hade något nöje? Som barn fick man se, hur dessa tanter blefvo behandlade, därför att de icke voro gifta. Var det då något fel, att de icke blefvo gifta? Hade de roligt när de hälsade på hos sina släktingar? Ånej, de ha fått lida så förskräckligt.

Tänk på deras efterföljare i vår tid, de unga kvinnor inom öfverklassen, som sitta i banker, på kontor och litet hvarstades. De sitta där alldeles oberoende, de ha sina egna pengar, de behöfva icke be sin bror om någonting, de kunna själfva bestämma, om de vilja använd sina pengar till nöjen eller till något annat. De äro så gränslöst mycket lyckligare än de gamla tanterna. Hvad är det, som tvingat ut öfverklassens unga kvinnor från hemmet? Det är det ekonomiska lifvet. Brodern och släktingarna ha icke råd att lämna dem pengar och försörja dem.

Inom arbetareklassen har nödvändigheten tvingat ut först de ogifta kvinnorna och sedan äfven de gifta, och i och medatt de gifta kvinnorna tvingats in i storindustrien så ha hemmen slagits ihjäl. Hemmet, det är en sak som attackeras. Det har skrikits ut, att hemmet är en välsignelse. I vår tid är hemmet icke till någon som hälst välsignelse. Vi moderna människor skulle lefva mycket angenämare, om vi icke hade hemmet. Det rent af äcklar folk att ideligen bo tillsammans i ett rum. Det är ju vidrigt, att man och hustru skola bo hela sitt lif i samma rum. Människor bli stormilksna af att se hvarandra så ofta. Hemmet är dödsdömd! Och det är icke alls någon skada, utan tvärtom. Om nu två människor hålla af hvarandra och bo tillsammans så blir deras kärleksförhållande en gammal vana. De skola träffas mera sällan. De skulle växla mera då, säger måhända någon. Ja, är det ill deras lycka, då må de växla! Det är människornas lycka som skall stifta lagar, det är icke lagarna, som skola bestämma öfver lyckan, och icke heller präster eller andra historier. Kvinnans frigörelse från hemmet är ett storartadt verk. Hon står nu på ett annat plan än förut. Männen måste nu räkna med kvinnorna, de måste erkänna henne såsom sin kamrat. Kvinnorna skola, då de fatta hvad lycka preventivmedlem skänks, också förstå att uppskatta dem, inse deras sedliga betydelse och äfven om bigotteriet och hyckleriet kunna få lagar däremot, skola kvinnorna tvinga männen att använda det skydd, som naturen själf dikterar för en hederlig man, nämligen att i tid lämna omfamningen, hvarigenom ingen befruktning sker. Det kan man icke stifta några lagar emot. Visserligen är detta sätt icke så lugnt för kvinnan som de metoder hon själf bestämmer öfver, men om mannen är försiktig, skall det visa sig fullt betryggande. Här i Sverige har det, såsom jag förut erinrat om, varit en gammal hård bland allmogen, att man begagnat det medlet, och det har utgjort en ganska stor säkerhet. Äfven inom öfverklassens familjer har detta medel visat sig tillräckligt, där man icke velat begagna kondom. För att ni rätt skall förstå, hvart jag syftar med detta resonemang, så vill jag betona, att i och med kvinnans själfständighet vaknat, blir hon ett tänkande väsen – och se: däri ligger faran för vidskepelsens spridare, ty deras makt skulle minskas.

Folk som tänker, vill icke låta sig luras af deras himmelska uppkok, allt måste göras för att hålla de troende nere i tanklöshet, och de troende äro mest kvinnor. Därför skrias det, som knifven sattes i grisen, då det säges, att kvinnorna skola lämnas deras förmynderskap. Preventivmedlem är det, som bidra till kvinnans frigörelse – därför bort med dem! I stället för att resa sig upp mot dessa mörkrets vänner kryper man för dem. Återhållsamhetshyckleriet tages upp af läkare, som om de icke skulle veta, att det finnes folk, som icke har fiskblod utan varmt människoblod i såna ådror. Men dessa dömas till ett osundt celibat. Detta är förstas finare än ett naturligt och sundt samlif. Då läkarne vilja, att de könsstarka skola rätta sig efter de könssvaga, är det, som om de ville säga, att vi skulle gå med sakta och försiktiga steg, därför att människor med hjärtfel icke få hoppa och dansa. Det allra löjligaste och ynkligaste med ednna agitation är, att den framkommit därför att

jag vändt mig till arbetareklassen. En stor del af öfverklassen har känt till dessa preventivmedel, och mycket riktigt har också en stor del alltid begagnat försiktighetsmedel, och det har ansetts fullt i sin ordning. Öfverklassen har förnuftigt begränsat följderna af äktenskapet. Om ljusets fiender hade något hjärta skulle jag föra dem till de rika kvarteren på Östermalm och visa dem, huru litet barn det finnes där, och sedan ville jag föra dem till Kungsholmen och Sibirien och till Söder, där det formligen krälar af småtingar. Tänk, hur det ser ut i ett af de många barnens hem, hur svårt fadern har att deltaga i strider, som proletärerna måste föra. De många munnarna ropa, när det är storstrejk. Har han ett eller ett par barn, kan han reda sig, men har han många, går det icke. Det är de många munnarna, som ropa att han skall bli strejkbrytare, och jag undrar på, att det icke blir flera strejkbrytare, när de många munnarna ropa. Det har icke gått upp för arbetarna, att det är de många munnarna, som hålla dem under kapitalismens tryck. Men det borde gå upp för dem, när det står i "Socialdemokraten" om de fattiga familjerna, som icke få hyra någonstans, därför att de ha för många barn. Hyresvärdarna säga, att de icke kunna ta emot dem. Jag hoppas, att regeringen kommer fram med ett förslag, att hyresvärdarna icke få säga detta hädanefter. (Applåder).

Det är nedrigt och skamligt att först neka arbetareklassen att inskränka sitt barnantal och att sedan icke familjerna få någon bostad, därför att de ha för många barn. Det är icke många dagar, sedan jag läste om en arbetarefamilj, som var tvungen att flytta utanför staden, därför att den hade 8 barn. Innan det fanns kollektivafval, då arbetarne direkt kommo fram till arbetsgifvaren och begärde högre lön, huru ofta hände det icke, när arbetaren sade: jag och min familj kunna icke lefva på lönen, att arbetsgifvaren svarade: ni har så förbaskadt många barn, men när jag säger det, då får jag det icke, då är det omoraliskt, men de, som klå arbetarne, de få skrika det.

Det är tydligt och klart, att om lagen går igenom, så sker det därför att man arbetar upp stämningen i tidningarna. Jag tror icke, att öfverklassens män, att arbetsgifvarne själfva äro med om en sådan sak. I sitt stilla hjärta ha de nog tänkt, att arbetarne ha för mycket barn, och om de icke tänkte det, äro de dummare än jag trodde. Gå en varm augustidag omkring Kungsholmen och se, hur barnen ligga i rännstenarna och leka i sanden. Det är grymt, ja, grymt, att det skall få fortfara på det sättet och att man icke får ropa till arbetarne: ni skola icke sätta så många barn i världen. Man stiftar lagar, för att man icke skall få säga något sådant, men det skall sägas ändå. Alltså, arbetarna skola skapa många barn, de nödställda skola skapa ännu mer nöd åt sig, det är den nya tidens kristna lära. Det är det, som försvaras med nya lagar. Men laga mig hit och laga mig dit, vi skola ropa så att slafvarna vakna upp, och om de, som ha makten, bruka våld, svara vi med handling: vi skola icke föröka oss så att de arbetsvilliga behöfva trängas som nu. Djäfvulen är icke satt ur spelet, så länge sådana röster höjas, att arbetarne skola alstra ännu flera barn, att fäderneslandet behöfver flera soldater och att det fordrar barn och åter barn.

Att någon af motståndarne till preventivmedlen kan falla på den tanken att krigarnes antal skulle minskas genom användning af preventivmedlen, har Svenska Dagbladet funnit alldeles otroligt. Jag hade i en föregående diskussion vändt mig mot professor Santesson, och sagt, att det skulle vara för soldaternas, för landets försvars skull, som arbetarne skulle föda mycket barn. Med anledning däraf skref Svenska Dagbladet, att jag "insinuerade" att herr Santesson sagt så. Det var icke någon insinuation, utan herr Santesson sade verkligen, att icke blott arbetareklassen utan människor i allmänhet skulle för fosterlandets skull sätta barn i världen, och det förvånar mig, att han kan komma med en sådan gräslig gallimatias. Svenska Dagbladet förmenade, att det var otroligt, att något sådant kunde komma från en vetenskapsman. Men nu är det så, att när några stycken civila skola ställa sig väl med militaristerna, bli de dummare än själfva skräet.

Det är några religiösa, som uppvaktat mig med skrivelser. De säga, att Gud har sagt, att vi skola föröka oss. Sade han det blott till underklassen, sa han icke det också till öfverklassen? (Applåder). Hvarför icke erinra öfverklassen att den skull föröka sig? Några heliga damer talade på ett möte om vårt dyra land, och nog vill jag erkänna att det är dyrt. De talade också om försvaret, men så tystnade de. Hvarför tystnade de? Jo, därför att de såo, huru stark den antimilitaristiska anden var och att de gjorde en dumhet, om de försökte inblanda militarismen i denna fråga, och då tog man åter till med "sedlighet" och "öfverdrift" och "öfverdrift"

och "sedlighet". Och ljusets fiender tyckas haft lycka med sina gallskräk: det skall bli en ny lag för att rädda sedligheten – med själfbefläckelse och perversa böjelser.

Inom parentes vill jag säga, att då man kallar lagen lex Hinke, så visar man därmed en fullständig okunnighet. Åkarpslagen heter så, därför att upphofsmanen till densamma är från Åkarp. Lex Hildebrand kallades så, därför att Hildebrand föreslagit lagen. Jag har icke föreslagit någon lag och icke stiftat någon, så att skall man han ågot namn på lagen, så må man kalla den Lex Petersson. (Applåder).

Jag skall då här befatta mig en smula med det nya lagförslaget. Jag vill säga er, mina damer och herrar, att det märkligaste i hela lagförslaget är, att det kommer fram med, att man icke ens skall få muntligen eller i en skrift tala om preventivmedel. Hvad mena de, som kommit med detta uppkök? Mena de, att det skall finnas någonting, som vi icke få tala om? Jag vill exempelvis erinra om att enligt den svenska lagen står kungen på ett helt annat plan än andra, han skyddas af grundlagen, men icke är det därmed sagt, att vi icke få resonnera om kungadöme och republik, det finns inga lagar emot det. Om någon hittade på sådana lagar skulle han bli utskrattad. Vi få resonera om det högsta väsendet, som de religiösa kalla det, om Guds existens och om Jesus, hans son. Men så finnes det en sak, som vi icke få tala om, och det är preventivmedlen. Det är rent af löjligt, att det skall finnas något, som man icke få resonera om. Det visar, att det här är någonting, som man är särskildt rädd för. Man är rädd för, att verkligen arbetareklassen mera allmänt skall få höra talas om dessa medel. Man är rädd för, att det icke skall bli tillräckligt med slafvar, man är rädd för, att icke ha denna hop, så att man kan tvinga ned arbetslönerna, och det är i vår tid, 1910, som en sådan nedrighet kan kastas fram.

Lagen är för öfrigt sådan, att dessa saker icke skola få säljas. Det betyder, att arbetareklassen icke skall komma åt dem. Öfverklassen kommer åt dem ändå, t. ex genom smuggling. När grosshandlare skall resa till Tyskland på affärsresa, så komma alla hans vänner till honom och säga: du kommer väl ihop att köpa - - . Vidare ha alla ministrarna, som ligga utomlands, med sig hem sådana här saker, så att dessa bli precis lika mycket spridda inom öfverklassen som förut. Skåningarna kunna fara öfver till Köpenhamn, och eftersom dessa apparater äro så små, kan man ha massor på sig. Öfverklassen behöfver icke vara ängslig, men för arbetareklassen blir det svårare att skaffa sig dessa artiklar. Lagen är den naturligtvis, att någon skall straffas. Det får icke annonsera, utan då följer straff. Hvarför är man så ond på annonserna? Det är rasande löjligt. Folk behöfver dessa saker, de äro bland det viktigaste som finns, näst mat och dryck, därför skall de naturligtvis annonseras. Regeringen har beslutat vända sig till Medicinalstyrelsen för att höra dess utlåtande. Det var ännu värre, af den orsak, att Medicinalstyrelsen icke är någon moralisk anstalt, men svarat med moral. Den har talat om, att genom preventivmedlen skulle ungdomen lockas ut och skulle det bli öfverdrift i könslivet. Hvad angår det Medicinalstyrelsen? Det är ju folks ensak. Det hade varit bättre, att Medicinalstyrelsen icke skrivit det, utan att prästerskapet i Stockholm hade fått göra det. Detta låtsas ju ha med moralen att skaffa, icke personligen, ty prästerna äro till stor del de värsta, men officiellt skall ju deras moral vara den finaste. Så säger Medicinalstyrelsen, att talrika ynglingar skola förledas till könsumgänge, som annars af rädsla för smitta afhålla sig därifrån. Där har Medicinalstyrelsen slagit sig själf på fingrarna. Federationen har sagt, att reglementeringen bör afskaffas, därför att ynglingarna tro, att det är så säkert att gå till "flickor". Nu säger Medicinalstyrelsen, att man genom dessa preventivmedel känner sig säkrare och därför går till kvinnor. Det är precis samma resonnemang, som den förut varit emot. För öfrigt hvad är det för unga män, som kommit öfver 18 à 19 år, och icke känna till det förut, åtminstone i städerna? Detta är således bara smygsaker, att kondomen icke utgör något säkert skydd mot smitta, men kondomen är ett mycket säkert skydd. Fråga Tysklands främste läkare på detta område, så får man veta, att kondomen frälst många flere män från könssjukdomar än hvad reglementeringen gjort. Tack vare kondomen ha sjukdomar icke spridit sig så mycket. Hvad angår förekommande af syfilistiska barns födande till världen, så kan ett fullt målvedvetet användande af medlen vara på sin plats, anser Medicinalstyrelsen. Således, personer med syfilis skola få använda sig af preventiva åtgärder, för att de icke skola smitta andra och få barn. Det är vackert sagt, men kan icke Medicinalstyrelsen förstå, att det är lika nödvändigt för de fattiga att ha preventiv, så att de icke sätta barn i världen, som få lida förfärligt af fattigdomen. Jag förstår icke att Medicinalstyrelsen, när den sagt, att dessa medel få användas

af syfilisbehäftade personer, icke talat om tuberkulösa personer och icke talat om de fattiga. Det visar, att Medicinalstyrelsen är så förbenad, att den icke kan skrifu annat än som regeringen hälst vill ha det.

Så finnes det en kommitté, som heter prostitutionskommittén. Äfven till den har regeringen vändt sig. Hvarför? Jag trodde, att den kommittén icke hade annat att göra än att tala om reglementeringen, om den skulle finnas kvar eller icke. Då den tillsattes, hade den att utreta, om reglementeringen skulle vara som den är. Nu vände man sig till kommittén, och de nvar genast färdig med sitt uttalande. Jag känner icke, huru det går till i riksdagen. Men det finnes ju något där, som heter lagutskottet. Och jag tänker, att när regeringen kommer med ett förslag till lagutskottet, så tar detta hand om papperen och får reda på vissa saker. Men i detta fall har, innan lagutskottet fått papperen, prostitutionskommittén yttrat sig. Det förefaller mig, som om den varit väl kvick i vändningarna. Men den har ju suttit många år och inte gjort ett dugg. Det visar, att den icke tagit på allvar reglementeringen, den saken har kommittén icke varit kvick med. Kommittén säger, att propagandan för preventivmedlen utgör "en så uppenbar fara för ungdomens förförelse och måste verka i så hög grad undergräfvande på allmän tukt och sedlighet, att i jämförelse därmed den betydelse, som nämnda medel kunna äga till förebyggande af sjukdomars spridning, får betraktas såsom underordnad".

Således, det skall vara en sådan fara för ungdomen. Det där skriket om ungdomen börjar bli ledsamt. Vi gamla människor kunna snart icke göra någonting, förrän det ropas om förförelse för ungdomen. Vi äldre ha väl rättighet att använda dessa medel och lära ungdomen, då den blir tillräckligt gammal. Vi ha för öfrigt icke vändt oss till ungdomen utan till mogna människor, och dessa ha vi väl rättighet att vända oss till, och mogna människor bör väl ha rätt att begagna sig af preventivmedlen. Så kommer den här kommittén med en mycket rolig sats. Det är icke nog med, att det icke får talas offentligt om dessa saker, utan äfven enskilda föreningar skola vara förbjudna att göra det. Det är ingenting, som hindrar, att en enskild förening öfverlägger om att kung Gustaf icke får vara kvar på Sveriges tron. Det har polismakten icke något med att göra. Det skulle nu bli en inkörsport för polismakten, om man skulle förbjuda enskilda föreningar att diskutera om preventivmedlen. Kommittén har här alldeles pratat i vädret och icke vetat hvad den sagt. Man vill visst börja på med att förbjuda oss, att hemma tala om hvad vi vilja. Då skulle det bli som i Ryssland, vi skulle få polisen vid hvarenda dörr, som hör efter hvad man talar om och talade man då om preventiv, så bure det iväg till detektivstationen. Om lagen går igenom, så skola vi laga så att polisen får mycket att göra: vi skola ständigt tala om preventiv.

Kommittén säger vidare, att man borde få tala om preventivmedlen, om man är läkare eller sociolog. Hvad är det, som bestämmer, om man är sociolog? Tänk t.ex på professor Wicksell. Då han för 30 år sedan för första gången började tala om dessa här sakerna, var han bara kandidat. Skulle han ha rätt att tala eller icke? Och professor Steffen, som, innan han blef professor, icke tagit någon examen, men studerat sociologi i många år, skulle heller icke ha rätt att tala i detta ämne, eftersom han icke hade papper på att han vore sociolog. Skola vi människor, som studera lifvet, icke ha rätt att tala om vissa saker?

En af kommittéledamöterna, Vesterberg, anser att det bör vara tillåtet att sälja preventivmedlen på apotek mot läkarerecept. Läkarna ha så mycken makt förut, att detta skulle leda till förskräckligt missbruk. De skulle ge öfverklassen recept, och arbetareklassen skulle icke få någon fördel däraf. Flertalet läkare ha visat sig i den här frågan stå på en sådan egoistisk grundval, att man icke kan ha förtroende till dem. De ha icke vågat resa sig mot den allmänna opinionen i reglementeringsfrågan och har icke vågat säga sin mening. Besiktningen är sådan, att läkare, som varit med om den, säga, att den icke ger någon säkerhet. Om en kvinna blifvit besiktigad och kommer ut och blir smittad, kan hon smitta ned så många som hälst, i alla fall har läkarna hållit på besiktningen. Om de vore ärliga i reglementeringsfrågan, så skulle de fordra, att hvar och en man eller kvinna, som blir sjuk, skall läggas på sjukhus. Men då skulle läkarna icke förtjäna 40,000 kronor om året, som de nu göra. Om jag är man och könssjuk, kan jag hvar dag gå till läkare och bli behandlad och om kvällarne smitta så många kvinnor som hälst, det är tillåtet. Men kvinnorna skola underkasta sig en särskild procedur. Att göra undantag för läkare och vetenskapsmän är oriktigt. Här skall vara frihet för hvar och en, som satt sig in i dessa saker, att tala om dem. Annars är jag rädd för att det skall bli med läkarna som med prästerna, att de slå

sig tillsammans och humbugisera ihop något åt oss. Folk vill så ha det. Läkarne ha ännu latinet för att kunna imponera. Om de säga namnet på en sjukdom på latin, så tänker folk, att det är en kunnig man. Jag har en god vän, som är läkare, och han säger, att när han är ärlig och talar sanning, så tro icke arbeterskorna på honom. Läkarne äro därför ursäktade, då folk vill ha dem till höga andar.

Det egendomliga med kommittén är, att den icke tycks ha klart för sig, att om preventivmedlen afskaffas, så komma könsjukdomarna att spridas – så vida icke öfverklassen kommer att skaffa sig dessa medel på andra håll. Frågan har vidare en nationalekonomisk sida, men denna har hvarken regeringen eller Medicinalstyrelsen eller kommittén brytt sig om det minsta. Detta visar en tanklöshet öfver alla gränser.

Om lagen trumfas igenom, vill man måhända förebrå mig, att jag genom att vända mig till arbetareklassen retat den fina pöbeln. Det tar jag med lugn. Det tycks, som om arbetarklassen vaknat blott af dessa korta föredrag och diskussioner, och proletariatet kommer helt säkert att i mängd använda dessa medel, utan att någon lag kan hindra dem. Opinionsen blir starkare och starkare, och om lagen antas, kommer den icke att lefva i många år utan blir upphäfd, och den har då varit det bästa agitationsmedlet för preventiven.

Det största brottet, som den nya lagen skulle begå, vore, att den ryckte bort ett medel från de fattiga att minska eländet. Är det icke otroligt grymt detta? Är det bara okunnighet om de förhållanden, hvori arbetareklassen lefver, då är det för oförsvarligt att vara så okunnig. I sanning vore jag icke färdig att säga, att det hade varit bättre, att Sveriges regering och Medicinalstyrelsen åhört mitt föredrag om "kärlek utan barn" än att ha dömt det utan att känna det. Om regeringen varit med vid föredraget, så hade den fått lära sig tänka på, att det är ett intimt sammanhang mellan fattigdom och barnadödlighet samt mellan nativitet och barnadödlighet. I London dör inom arbetareklassen 250 barn på 1000 under första lefnadsåret men inom de förmögna klasserna blott 81 af 1000. I Holland är skillnaden mycket besynnerlig. Man kan dela landet i södra och norra delen. I södra delen är antalet födda barn mycket stort och dödligheten under första lefnadsåret är också mycket stor. Af 1000 födda dö 360. I norra Holland är dödligheten bland 1 års barn icke mera än 104 på 1000. I de skilda kvarteren i Paris visar det sig, att där födelsernas antal är störst, är också dödligheten störst. Det är icke blott de små, som dö, utan döden far härjande fram bland de fattiga öfver hufvud, och den är mera skonsam mot de rika. I vissa kvarter i Manchester är medelåldern 17 år men i de rika kvarteren 42. I London visar det sig, att i de rikas hus dödligheten icke öfverstiger 11 på 1000, medan den bland de fattiga uppgår till 38 på 1000.

Det är fattigdomen och nöden, som är den viktigaste orsaken till de förtidiga dödsfallen. Jag vill dock icke undanhålla er, mina damer och herrar, att det finnes andra orsaker till de förtidiga dödsfallen. En engelsk läkare yttrade vid ett tillfälle ungefär följande dyrbara ord: "Arbetarne äta och dricka i allmänhet upp allt hvad de förtjäna. Så sällar mannen sig till en förening och arbetar så litet som möjligt. Fackföreningarna drifva den fördömliga grundsatsen, att huru skickliga arbetarne än äro, skola de vara tvungna att icke arbeta mera än till ett visst mått. När modern erhåller de nödvändiga medlen för familjens uppehälle, så minskas dödligheten bland barnen".

- Där försade han sig! - Vidare säger han, att det görs inga strejker inom de högre klasserna, utan att många gentlemän arbeta 15 timmar om dagen, men arbetarne högst 8 timmar. "Till och med under strejker dricka arbetarne, men det gör icke öfverklassen: om den gjorde det, skulle dödligheten inom densamma vara lika stor som bland arbetarne". Hvad menar han med det, syftar han på att arbetareklassen super mer än öfverklassen? Ja, arbetarne supar obehagligare, därför att de icke ha tillfälle att lägga sig i en droska, när de äro fulla, men någon annan skillnad är det icke. Arbetarne skulle bara veta hvad rikt folk super, kontorister, herrar vid järnvägen och hela raden! Om arbetarne skulle taga reda på hvad sådant folk super, skulle de missunna dem ännu mera än förut, det vill säga de arbetare, som dricka. Det är ren oförskämndhet att säga, att om öfverklassen skulle supar lika mycket som arbetareklassen, skulle dödligheten bli lika stor.

Så säger den engelske läkaren till sist: "Bristen på snygghet är också en orsak till de förtidiga dödsfallen. Arbetarne äta, sofva och tvätta sig i samma kammare." - Han förebrår nästan arbetarne detta. Ja, det är rätt!

Att de bara kunna vara så likgiltiga och tåla detta att ha en kammare, att de icke resa sig mot ett samhälle, som tvingar dem att bo i en kammare! Om nu ett sådant där pundhufvud till läkare skulle få i uppdrag att yttra sig om justitieministerns snillerika förslag, så skulle han i hela Sveriges namn ropa: "Du goda Gud i himlen, tack för Petersson!" (Starka applåder.)

Den enkla och praktiska sanningen bör stå klar för hvar man och kvinna, att om de skola kunna något så när reda sig med den lön mannen har, då de har två barn, så kunna de icke reda sig med sex. De två första barnen och pappan och mamman, alla fyra, få äta mindre för att det skall räcka till för alla åtta. På så sätt få alla lida, därför att familjen skaffat sig så många barn. Pappan får icke mera lön, ju flera munnar han har att mätta i hemmet, utan alla få lida för obetänksamheten att sätta så många barn i världen.

Därmed bör väl preventivmedlens nödvändighet vara erkänd. Nej, svara de saliga: man och kvinna skola hålla sig från hvarandra. Återhållsamhet heter dygden. Endast återhållsamhet är sedligt. Återhållsamheten har icke ett dugg med sedligheten att göra. Att äta, sofva och dricka är icke något, som rör sedligheten, lika litet att älska, att omfamna, när man är kärleksvarm, det är naturligt! När skall man förstå detta och våga tala ut det? Däremot kan det bli fråga om det sedligt berättigade i preventivmedlens användande, och för kloka personer måste det stå klart, att det är osedligt att sätta barn i världen, då man icke har pengar att försörja dem med eller om man lider af en sjukdom eller af dryckenskapsbegär, som kan gå i arf på barnen. Att i sådana fall använda preventiv, så att det icke blir några barn, är mänskligt, alltså är det ens sedliga plikt. Det har sagts, att moralens halt kan mätas med lycka eller olycka. Det, som leder till lycka, är sedligt. Då ropar någon: alltså, ändamålet hälgar medlen! Nej, jesuitmoralen är icke riktig. Kautsky har sagt: det goda ändamålet hälgar icke alla medel, utan endast det bästa. Studerar man befolkningsfrågan, skall man finna, att regleringen af befolkningen är till stor nytta, ja, rent af nödvändig för oss. En stor del af socialisterna säga, att det är nödvändigt att i det här kapitalistsamhället reglera befolkningstillväxten. Men jag vill säga, att det är lika nödvändigt att göra detta i ett socialistiskt samhälle, så vida man icke vill lida nöd. I historian lära vi, att människorna själfva reglerade tillväxten något så när eller att naturen tvingade dem därtill, då det föddes för många barn. Vildarna togo lifvet af dem. För oss är det osedligt, men för dem var det icke så. De kände icke något annat medel, de satte helt enkelt ut barnen. Vidare togo krig och farsoter bort en massa folk.

Barnamord kunna vi nutidsmänniskor icke tillåta, krig sätta vi oss upp emot, och läkarevetenskapen har satt en gräns för farsoterna. Alla de forna medlen att reglera folkmängden och inskränka barnalstringen är nu icke längre verksamma. Det är en sedlig plikt för nutidsmänniskorna att göra detta klart för sig. I fall det är riktigt, att öfverklassens kvinnor ha blott två eller tre barn, så äro de i detta hänseende mera moraliska än arbetarklassen, som skänker kapitalisterna arbetsvilliga. Arbetarklassens kvinnor ha varit i okunnighet, därför äro de ursäktade, arbetareklassens män ha icke skonat sina hustrur. Därför böra de upplysas, det har jag trott vara en plikt. Detta styrker mig i, att jag haft rätt i min sak, just att ljusets fiender trummat ihop sig, just att de skrika, det visar att jag haft rätt. På den internationella kongressen i Amsterdam år 1879 var det en läkare, som angrep alla preventivmedel. Han sade, att de vore skadliga för kvinnorna, de som blefv hysteriska och fingo kräfte. Det kvinnliga organet skulle icke få sin naturliga utveckling, utan att kvinnan födde barn på barn. Men genom återhållsamhet får ju heller icke kvinnan sin naturliga utveckling!

Det är väl, att kvinnorna kommit så långt, att de icke vilja vara sådana där barnalstringsmaskiner, och att de icke vilja stå till tjänst som förut. En annan talare vid kongressen hade gjrot upp en statistik angående läkarne i Paris och funnit, att i 60 läkarefamiljer blott funnos 110 barn. Det blir sålunda icke ens två barn i hvarje familj. En fransk läkare vid ett sjukhus i Paris, hvilken kände sina kolleger, försäkrade, att dessas hustrur icke voro hysteriska eller hade kräfte. En annan läkare förklarade, att de af franska föräldrar begagnade medlen att inskränka sina familjer icke vore skadliga för vare sig mannens eller hustruns hälsa. Att franska läkare säga detta betyder tusen gånger mera än om läkarne säga det i Sverige, därför att dessa icke ha på långt när så stor erfarenhet som de franska läkarne ha.

Striden står mot ljusets fiender, då det visat sig att de ha fördel af, att det gamla oeffterrättlighetstillståndet blir rådande. Vi måste försöka strida för våra idéer. Om en sådan lag som den ifrågavarande blir antagen, vill man täppa till munnen offentligt. Går kommitténs förslag igenom, få vi icke tala om dessa saker inom föreningar och icke heller hemma. Vi få väl då i alla fall försöka hitta på ett sätt. Jag skall säga, att det finnes någonting här i Sverige, som heter ungsocialister och ungdomskräter och antimilitaristisk propaganda. Det utfärdades förbud mot upprop. De svarade: Upprop skola komma som manna från himlen. De ha också kommit. Likadant skola vi gör här. Stiftas det lagar, måste det vara, för att man skall kringgå den när de äro så kolossalt dumma som denna. Vi ha skyldighet att hjälpas åt alla och jag är viss om, att arbetareklassens kvinnor och män i detta fall skola få hjälp af stora massor af öfverklassens män, som lefvat lifvet och sett, hur gränslöst hemskt det är, att de fattiga skola ha så många barn. Då jag talade om "kärlek utan barn", höjdes röster emot att jag användt ordet kärlek. Ja, de rösterna kommo från de kristna, som missbrukat det stora ordet kärlek så förskräckligt. Den kristna kärleken är i hela historien det blodigaste hån emot mänskligheten. Ha vi sett något så djäfvulskt som den kristna kärleken i historien? Tänk på alla förföljelser, som de kristna anställde mot olika tänkande. Tänk på inkquisition och häxor och alltsammans. Huru har icke den kristna kärleken alltid visast sig vara någonting så svart, så mörkt, så ohyggligt, som om kärlek icke skulle förekomma. Och våra dagars kristna, hvad göra de, när de vilja ha hjälp? Ropa de på Gud? Nej, de veta, att det icke hjälper! De ropa på polis, de veta, att det är säkrare. Ja, det visar, att de ha förnuft, ty polisen är bättre i det fallet. De ropa på straff, dessa, som tala om att man icke skall döma. De hinna icke höra en fråga, som de bli rasande öfver, förrän de ropa, vi skola gå till domstol, och så svära de på att man sagt det eller det. Några värre hycklare kunna icke tänkas. Vi skola därför vända oss emot denna smutsfläck på civilisationen. De anser emellertid, att de tagit patent på ordet kärlek, men de ha icke lyckats, om de också rådt med att draga ned människokärlek och könskärlek i smutsen. Just de kristnas vridna syn på saken har gifvit anledning till prostitution, fosterfördrifning och barnamord. Deras trånga uppfattning är skulden till, att det högsta, som naturen skänkt oss, tränges ned i skumraskets hemska smygvrår. Vi skola draga fram frågan ur mörkret i dagens klara ljus. Vi få icke vika för hycklarnes grufliga jämmer och rop på polis. Tvärtom skall de kristnas visade motvilja mot humanitet erinra om, att vi måste mera anfallsvis gå till storms mot ljusets fiender.

Först och sist, mina damer och herrar, vill jag säga, att jag har alltid tyckt det vara så förskräckligt att höra det myckna talet till arbetarklassen om sparsamhet. Alla dessa sparsamhetspredikningar har jag lidit under, nu på gamla dagar kommer jag fram med receptet: varen sparsamma med barn! (Starka applåder)

Ordföranden, fröken Johansson:

Jag skall be att å sällskapets vägnar få tacka herr Bergegren för föredraget. Vidare skall jag be att få tala om, att författaren Henning Von Melsted anhållit om tillåtelse att få framlägga förslag till resolution rörande tidigare hållna föredrag, hvilka som bekant varit föremål för oerhörda angrepp från pressens sida och sist ledt till tal inför domstol.

Tillåta de närvarande att herr von Melsted föredrager detta sitt resolutionsförslag?

(Svar: Ja.)

Jag skall be att få lämna ordet till herr von Melsted för föredragande af resolutionsförslaget.

Henning von Melsted:

"Församlade till offentligt möte i Folkets Hus A-sal den 6 maj 1910, nedlägga vi en allvarlig protest mot de sanningslösa uttalanden, som från flertalet af hufvudstadens tidningar riktats mot Hinke Bergegrens föredrag "kärlek utan barn". Dessa uttalanden ha åsyftat att vända allmänhetens förakt såväl mot föreläsaren som mot de till flera tusental uppgående åhörarne, hvilka med bifall och gillande mottagit hans föredrag. När tidningspressen missbrukat sin maktställning genom att visa en sådan ansvarslöshet inför sanningen, att den ej synes kunna lämna ens ett trovärdigt mötesreferat, då det gäller en partimotståndare, förtjänar den att allvarligt kallas till ordningen, så mycket mer som pressen nyligen häfdat, att den är hela samhällets egendom! Må den då försvara inför folket, hur den nu kunnat uppträda såsom språkrör för en uppbart medveten

förvanskning!

Vi, som närvarit vid herr Hinke Bergegrens föredrag "Kärlek utan barn", gifva vårt varma erkännande åt den själsfinhet, och takt, hvarmed föreläsaren visat sig kunna behandla sitt ömtåliga ämne utan att därför slå af det ringaste på den uppriktighet och klarhet, som bör utmärka ett upplysningsföredrag.

Något af samma uttryck synes myndigheternas referat af föredraget ha förmått meddela Stockholms polismästare att döma af dennes uttalanden inför pressens män efter de första föreläsningarna öfver ämnet. Att polismästaren sedermera, synbarligen under trycket af en genom tidningarnas felaktiga uppgifter framkallad allmän opinion, frånträdt vissa af sina egna yttranden och därigenom beredt väg för en kriminell rättegång mot föreläsaren, kan endast väcka vår harm och vårt löje. Om ett sådant tillvägagångssätt för att tysta ned en förhatlig politisk motståndare skulle vinna framgång, måste det undergräfvat den återstod af tillit till opartisk rättvisa och likhet inför lagen, som ännu kan finnas i behåll hos allmänheten. I en tid, då knappt några föräldrar kunna utan oro tänka på möjligheten af en alltför snabbt växande barnskara, utan att därför anse sig förpliktade att ålägga sig absolut återhållsamhet, är det ett rekord i hyckleri, när pressen och regeringen tillhoppa våga stämpla såsom osedlighet försöken att genom humanitära åtgärder begränsa barnalstringen.

I en tid, då partimotsättningarna äro skarpare än någonsin och den opinion har utsikt att göra sig hörd och respekterad, som sätter hårdt mot hårdt och icke tvekar att angripa despotiska yttringar från de makthafvande så skarpt att dessa tvingas gå än längre på tyranniets väg och därigenom komma närmare sitt slutliga fall, - att i en tid då detta stridssätt visat sig vara synnerligen verksamt våga stämpla detsamma som provokatoriskt är vid allvarlig eftertanke oförsvarligt.

Hvad slutligen beträffar tilltaget att, när en person genom ett oförskräckt bruk af sin yttranderätt råkat framkalla en förhatlig förbudslag, man icke drar sig för att fästa denna persons namn som ett smädenamn vid den frihetsfientliga lagen för att på denna väg kunna brännmärka personen ifråga, så är detta i sanning belysande för det stridssätt, som man finner tillständigt i förevarande fall.

En straffrättslig förföljelse af den art, som åtalet mot Hinke Bergegren, dess förhistoria och därefter följande lagförslag innebära, är ett skådespel så afskyvärdt genom sitt cyniska åsidosättande af samtidens kraf på yttranderätt och personlig frihet, att vi vädja till alla tänkande män och kvinnor, där de eljest äga någon känsla för det fria ordets värde, att med en vredgad opinions hela tyngd tillbakavisa detta nya anslag af en obskurantistisk och folkfientlig regering. Heder åt den man, som med okuflig kraft och omisskännlig talang gifvit ett så allvarligt och själfullt inlägg rörande ett betydelsefullt socialt spörsmål som Hinke Bergegren genom sitt föredrag "Kärlek utan barn!"

Ordföranden, fröken Johansson:

Jag har då att hemställa till de närvarande, som åhört herr Bergegrens föredrag, att de resa sig upp. Då kan man se, huru många de voro, och man kan besluta om antagande af denna resolution.

Jag hemställer till dem, som åhört föredraget, att de resa sig upp, om de sympatisera med detsamma. Besluta alltså de närvarande att godkänna det af herr von Melsted upplästa resolutionsförslaget?

(Nästan alla i salen närvarande reste sig).

Jag finner att mötet så godt som enhälligt beslutat godkänna detta resolutionsförslag.

Jag skall då be att få tacka de närvarande för detta offentliga möte och förklarar detsamma afslutadt. Samtidigt hemställer jag till medlemmarna att de stanna, då vi ha fortsättning, d.v.s sammanträde för sällskapets

medlemmar.

(Mötesdeltagarna började aflägsna sig.)

En upplysning till: det finnes tillfälle för nya medlemmar att inträda i föreningen.

En af de närvarande manliga mötesdeltagarn framställde följande fråga: Får det vara manliga med?

Ordföranden: Nej, det är ej tillåtet.

Det offentliga mötet var härmed avslutadt kl. 9,15. Salen, som rymmer 731 personer, var under mötet fullsatt och bestod publiken till största delen af kvinnor.

Stockholm som ofvan.

Det Anarkistiska Biblioteket

Hinke Bergegren
Ljusets fiender
11 maj 1910

Stockholms Polis, Detektivavdelningens rapport från mötet

sv.anarchistlibraries.net